

Sygn.akt III AUa 168/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SO del. Tomasz Madej

Protokolant: Barbara Chilimoniuk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 kwietnia 2018 r. w B.

sprawy z odwołania S. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z 5 grudnia 2017 r. sygn. akt IV U 703/17

I. zmienia zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie o tyle, że przyznaje S. Ś. prawo do emerytury od dnia 5 września 2017 r.;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. znosi wzajemnie koszty procesu za II instancję.

SSO del. Tomasz Madej SSA Marek Szymanowski SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 168/18

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 14 kwietnia 2017 r. odmówił S. Ś. prawa do emerytury na podstawie art. 184 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W odwołaniu od tej decyzji S. Ś. wniósł o jej zmianę i przyznanie mu prawa do świadczenia emerytalnego. W uzasadnieniu zaznaczył, że w dniu (...) osiągnie wiek emerytalny, zaś na dzień 1 stycznia 1999 r. posiada wymagany okres pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 18 lat i 20 dni. Skarżący wniósł o przesłuchanie świadków na okoliczność świadczenia pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, stwierdzając, że wnioskodawca nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, a jedynie 9 lat, 7 miesięcy i 24 dni. Ponadto skarżący, będąc członkiem OFE, nie złożył wniosku o przekazanie środków tam zgromadzonych na dochody budżetu państwa.

W piśmie procesowym z dnia 16 czerwca 2017 r. wnioskodawca wskazał, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych m.in. w Zakładzie (...) sp. z o.o. w O. w okresie od dnia 4 października 1989 r. do dnia 31 maja 1996 r. w charakterze spawacza.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 5 grudnia 2017 r. (sprostowanym postanowieniem z dnia 13 grudnia 2017 r.) zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy S. Ś. prawo do emerytury od dnia (...), zaliczając do stażu pracy w warunkach szczególnych okres zatrudnienia od dnia 4 października 1989 r. do dnia 31 maja 1996 r., z wyłączeniem okresu od dnia 18 czerwca 1990 r. do dnia 30 czerwca 1990 r., w (...) sp. z o.o. w O.. Sąd zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz S. Ś. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że S. Ś. (urodzony w dniu (...)) legitymuje się stażem pracy w wymiarze 25 lat, 6 miesięcy i 23 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Był zatrudniony w m.in. w Zakładzie Produkcyjno-Usługowym (...) sp. z o.o. w O. w okresie od dnia 4 października 1989 r. do dnia 31 maja 1996 r. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku monter-spawacz. Praca wnioskodawcy polegała na spawaniu elementów stalowych (wymienikowni, kominów stalowych, rurociągów). Wnioskodawca wykonywał m.in. prace spawacza przy budowie komina w miejscowości F., w O. (dla(...)) czy kotłowni w W.. Praca na stanowisku spawacza była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu. Wnioskodawca zajmował się wyłącznie spawaniem elementów na wydzielonych stanowiskach spawalniczych. Elementy niezbędne do spawania były przygotowywane przez innych pracowników. W okresie od dnia 18 czerwca 1990 r. do dnia 30 czerwca 1990 r. nie wykonywał pracy, bowiem korzystał z urlopu bezpłatnego (dowód: zeznania ubezpieczonego, zeznania świadków E. G. i A. S., akta osobowe). Na rozprawie w dniu 5 września 2017 r. skarżący złożył oświadczenie o przekazaniu środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa.

Sąd Okręgowy odwołał się do art. 184 ust. 1 i ust. 2 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), które określają przesłanki przyznania prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Stwierdził, że praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Oznacza to, że pracownik wykonujący prace w warunkach szczególnych na danym stanowisku nie ma powierzonych innych obowiązków niż te, które dotyczą pracy w warunkach szczególnych. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku, stale tj. ciągle, wykonuje pracę w szczególnych warunkach i nie wykonuje w tym czasie żadnych innych czynności nie związanych z zajmowanym stanowiskiem (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 września 2012 r., III AUa 380/12, LEX nr 1223478; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283). Krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub okresowe, a nie stale świadczenie pracy, wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia.

Sąd zaznaczył, że prawo do emerytury nabywa mężczyzna, który osiągnął wiek 60 lat i legitymuje się minimum 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które to zatrudnienie było wykonywane w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Według § 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na

zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Załączniki A i B do tego rozporządzenia wskazują wyraźnie, jakie prace określa się mianem prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. Przy ocenie, czy ubezpieczony świadczył pracę w szczególnych warunkach, nie ma znaczenia nazwa stanowiska, na jakim był zatrudniony, ale to jakie czynności w rzeczywistości wykonywał.

Sąd stwierdził, że spór w sprawie dotyczył ustalenia, czy ubezpieczony legitymuje się 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. W tym zakresie Sąd ustalił, że ubezpieczony pracował w (...) sp. z o.o. w O. w okresie od dnia 4 października 1989 r. do dnia 31 maja 1996 r. oraz w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w warunkach szczególnych na stanowisku spawacza. Sąd uznał, że w świetle zeznań wnioskodawcy oraz zeznań świadków E. G. i A. S. wnioskodawca wykonywał pracę na stanowisku spawacza. Zdaniem Sądu relacje świadków były rzetelne i odnosiły się do faktów, które zaistniały w przeszłości. Ich zeznania potwierdziły, że mimo zapisów w umowie o pracę wskazujące stanowisko pracy ślusarza-spawacza, a w świadectwie pracy – montera-spawacza, ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę na stanowisku spawacza. Sąd ustalił zatem, iż wnioskodawca w spornym okresie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu prace polegające na spawaniu, o których mowa w Wykazie A, Dziale XIV (prace różne), poz. 12 (prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym i atomowowodorowym) stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Ponadto Sąd zaznaczył, że pracownik może wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia, wszelkimi dowodami, w tym zeznaniami świadków (wyrok Sąd Najwyższy z dnia 6 września 1995 r., OSNAPiUS z 1996 r., Nr 5, poz. 77). Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma znaczenia nazwa zajmowanego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy i rzeczywiście wykonywanych zadań (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 marca 2013 r., III AUa 1613/12), a okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., mogą być ustalane w postępowaniu odwoławczym także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84).

Sąd stwierdził, że okres pracy wnioskodawcy w charakterze spawacza (z wyłączeniem okresu urlopu bezpłatnego, w czasie którego wnioskodawca nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach) stanowi, wraz z uznanym przez organ rentowy okresem 9 lat, 7 miesięcy i 24 dni, wymagany okres co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach uprawniający do przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury na podstawie art. 32 w związku z art. 184 ust. 1 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia (...) tj. od dnia, w którym ubezpieczony ukończył 60 lat (skarżący złożył wniosek w dniu 3 kwietnia 2017 r.). Z tego względu Sąd orzekł zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) w związku z § 4 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43) poprzez zmianę decyzji organu rentowego z dnia 14 kwietnia 2017 r. i przyznanie prawa do emerytury od dnia (...) w sytuacji niespełnienia przez skarżącego określonej tymi przepisami przesłanki posiadania 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

2. naruszenie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. wyrażające się przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów, bowiem Sąd uznał, że praca w (...) sp. z o.o. w O. w okresie od dnia 4 października 1989 r. do dnia 31 maja 1996 r. (z wyłączeniem okresu od dnia 18 czerwca 1990 r. do dnia 30 czerwca 1990 r.) była pracą w szczególnych warunkach wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, choć zebrany materiał dowodowy nie uzasadniał takiego stanowiska.

Organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, tj. o oddalenie odwołania, zaś ewentualnie – o uchylenie tego wyroku w całości i przekazanie Sądowi pierwszej instancji sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasadna jest jedynie w części.

Zarzuty, które organ rentowy podnosi w apelacji, w głównej mierze dotyczą niewłaściwej oceny materiału dowodowego, która w rezultacie doprowadziła Sąd Okręgowy do wniosku o zasadności przyznania S. Ś. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach na podstawie art. 184 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą emerytalną”). Zgodnie z tym przepisem ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu niższego wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz posiadają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których ubezpieczonym przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej). W tym względzie Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43, zwanego dalej „rozporządzeniem”). Stosownie do § 4 ww. rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: po pierwsze – jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, a po drugie – ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Te okresy pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Przy ustalaniu okresów pracy, o których mowa w § 2, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (§ 19 ust. 1 rozporządzenia).

Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego, z punktu widzenia uprawnień emerytalnych, ma możliwość jej zakwalifikowania pod konkretną pozycję wymienioną w Wykazie A stanowiącym załącznik nr 1 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Rozporządzenie to wymienia enumeratywnie rodzaje wykonywanych prac, które uznawane są za pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wśród

nich wymienia się m.in. prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym (Wykaz A, Dział XIV, poz. 12 załącznika nr 1 do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.).

W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości spełnienie przez S. Ś. kryterium wieku emerytalnego 60 lat (w dniu (...)) oraz 25-letniego ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Należy też uznać za spełnioną przesłankę złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa, ponieważ w tym zakresie wnioskodawca złożył ustne oświadczenie na rozprawie prowadzonej przed Sądem Okręgowy w Olsztynie w dniu 5 września 2017 r. Ocenie podlega jedynie to, czy na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca legitymuje się stażem pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach przez co najmniej 15 lat. Do stażu pracy w szczególnych warunkach organ rentowy zaliczył S. Ś. okres zatrudnienia w (...) Zakładach (...) przypadający od dnia 8 stycznia 1980 r. do dnia 18 września 1988 r. oraz od dnia 20 października 1988 r. do dnia 30 września 1989 r. (wyłączono okres urlopu bezpłatnego od dnia 18 września 1988 r. do dnia 18 października 1988 r.), natomiast spór na etapie postępowania apelacyjnego koncentrował się na okresie zatrudnienia wnioskodawcy w (...) sp. z o.o. przypadającym od dnia 4 października 1989 r. do dnia 17 czerwca 1990 r. oraz od dnia 1 lipca 1990 r. do dnia 31 maja 1996 r. Tylko ten okres został zaliczony przez Sąd Okręgowy do stażu pracy w szczególnych warunkach i tylko tego okresu dotyczyła apelacja organu rentowego.

Za sporny okres nie zostało wydane wnioskodawcy świadectwo pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, a jedynie zwykle świadectwo pracy, z którego wynika, że w całym okresie zatrudnienia wnioskodawca zajmował stanowisko montera-spawacza. Należy podkreślić, że świadectwo pracy nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c., ale dokumentem prywatnym, który podlega swobodnej ocenie sądu i który zgodnie z art. 245 k.p.c. stanowi dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w tym dokumencie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09). Tym samym treść świadectwa pracy podlega weryfikacji przed sądem ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 marca 2013 r., III AUa 1338/12). Takiej weryfikacji świadectwa pracy Sąd Okręgowy dokonał na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym akt osobowych wnioskodawcy oraz zeznań świadków i wnioskodawcy.

Z dokumentacji zawartej w tych aktach osobowych wynika, że S. Ś. ubiegał się o pracę w (...) sp. z o.o. na stanowisku ślusarza-spawacza (podanie z dnia 13 maja 1989 r.). W kwestionariuszu osobowym, wypełnionym w dniu 13 maja 1989 r., zaznaczył, że jego wyuczonym zawodem jest zawód ślusarza-spawacza, zaś wykonywanym – zawód spawacza. W rubryce zatytułowanej „przebieg pracy zawodowej” wnioskodawca wpisał, że zajmował stanowisko ślusarza-spawacza w (...) w G., w (...) (...)w B. oraz w (...) Zakładach (...) w O.. W dniu 4 października 1989 r. zawarł z (...) sp. z o.o. umowę o pracę, zobowiązując się do wykonywania od tego dnia pracy na stanowisku ślusarza-spawacza w pełnym wymiarze czasu pracy. Zgodnie z orzeczeniem lekarskim z dnia 29 września 1989 r. wnioskodawca był zdolny do pracy na stanowisku ślusarza-spawacza. Przeszedł szkolenie bhp na stanowisku ślusarza-spawacza. We wnioskach urlopowych z dnia 16 czerwca 1990 r. i z dnia 3 sierpnia 1990 r. wpisał stanowisko ślusarz-spawacza jako stanowisko przez siebie zajmowane. Z kolei zgodnie ze świadectwem pracy, wystawionym przez (...) sp. z o.o. w dniu 31 maja 1996 r., wnioskodawca zajmował stanowisko montera-spawacza w całym okresie zatrudnienia.

Pomimo wyraźnego oznaczenia w aktach osobowych stanowisk wnioskodawcy jako ślusarza-spawacza czy montera-spawacza, słusznie Sąd Okręgowy dał wiarę zeznaniom świadków E. G. (zatrudnionego w latach 1989-2005) i A. S. (zatrudnionego w 1989 r.) o wykonywaniu przez wnioskodawcę pracy spawacza w spornym okresie. Niewątpliwie wnioskodawca posiadał uprawnienia do wykonywania pracy polegającej na spawaniu. Zgodnie z Książeczką spawacza Nr (...) S. Ś. odbywał podstawowy kurs spawania gazowego w okresie od dnia 28 marca 1975 r. do dnia 23 maja 1975 r., a podstawowy kurs spawania elektrycznego – w okresie do dnia 22 czerwca 1975 r. do dnia 28 czerwca 1975 r. Od dnia 28 października 1983 r. do dnia 21 grudnia 1983 r. odbywał kurs acetylowego spawania rur ciśnieniowych drugiego stopnia. W 1984 r., 1985 r. i 1987 r. zdawał egzaminy kontrolne ze spawania gazowego. W 2000 r. i 2002 r. wnioskodawca uzyskał dodatkowe uprawnienia spawalnicze. Ponadto w Książeczce spawacza jest opisany przebieg pracy spawalniczej wnioskodawcy od października 1984 r. do września 1988 r. Ostatni wpis został wpisany przez K. G. (pracownika (...) sp. z o.o. w O.) i zawiera informację o wykonywaniu przez wnioskodawcę

w tym przedsiębiorstwie pracy polegającej na spawaniu rur. Wpis ten zawiera również datę początkową okresu pracy spawalniczej wnioskodawcy w tym przedsiębiorstwie. Tę datę wyznacza dzień 1 września 1988 r. Zgodnie z dokumentacją osobową wnioskodawca rozpoczął pracę w Uspołecznionym (...) w O. dopiero w dniu 4 października 1989 r., czyli po upływie ponad roku, licząc od dnia widniejącego w ostatnim wpisie przebiegu pracy spawalniczej wnioskodawcy. Niezależnie jednak od rozbieżności w początkowych datach rozpoczęcia pracy w Uspołecznionym (...)” w O., to zgodnie z wpisem w Książeczce spawacza w tym przedsiębiorstwie wnioskodawca zajmował się spawaniem i posiadał ważne uprawnienia do wykonywania tego rodzaju pracy w całym okresie zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie.

Na podstawie zeznań świadków A. S. i E. G. oraz zeznań wnioskodawcy można ustalić, że w (...) sp. z o.o. w O. pracowało 4 spawaczy, do których należeli obaj świadkowie i wnioskodawca. Spawacze zajmowali się spawaniem wymiennikowni, kotłowni, kominów stalowych, rurociągów (np. gazociągów, ciepłociągów). Pracowali od godziny 7:00 przez 8 godzin, a w czasie delegacji – przez 12 lub 16 godzin. Przed spawaniem należało przygotować materiał, ale w tym zakresie spawaczom pomagali monterzy. Monterami byli m.in. G., D., R., D.. Do spawania wnioskodawca używał spawarek wirowych na benzynę lub ropę. Zwierzchnikiem był M. J. i K. G.. Pracami związanymi z wentylacją i klimatyzacją zajmowali się blacharze.

W świetle tych okoliczności ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd Okręgowy nie wykracza poza granice swobodnej oceny materiału dowodowego i zasad logicznego rozumowania, o których mowa w art. 233 § 1 k.p.c. Wszystkie te okoliczności pozwalają uznać, że podstawową pracą wnioskodawcy, wykonywaną w spornym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, była praca związana ze spawaniem. Tego rodzaju prace zostały wymienione w Wykazie A załącznika nr 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w Dziale XIV pod pozycją 12 dotyczącą prac przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym. W tej sytuacji Sąd Okręgowy zasadnie zaliczył sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy w (...) sp. z o.o. w O. od dnia 4 października 1989 r. do dnia 17 czerwca 1990 r. oraz od dnia 1 lipca 1990 r. do dnia 31 maja 1996 r. (6 lat, 7 miesięcy i 15 dni) do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Ten okres pracy wnioskodawcy wraz z już uwzględnionym przez organ rentowy do prac w szczególnych warunkach okresem zatrudnienia w (...) Zakładach (...) w O. od dnia 8 stycznia 1980 r. do dnia 18 września 1988 r. oraz od dnia 20 października 1988 r. do dnia 30 września 1989 r. (9 lat, 7 miesięcy i 24 dni) wynoszą łącznie 16 lat, 3 miesiące i 9 dni. To oznacza, że została spełniona jedyna sporna w niniejszym postępowaniu przesłanka, o której mowa w art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej i § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., czyli posiadanie 15-letniego okresu pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach. Z tego też względu Sąd Apelacyjny nie analizował pozostałych okresów zatrudnienia wnioskodawcy, które zdaniem wnioskodawcy powinny zostać uwzględnione do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, czyli okres zatrudnienia w (...)w G. od dnia 15 września 1975 r. do dnia 22 listopada 1975 r.), w (...) (...)w B. (od dnia 4 lutego 1976 r. do dnia 30 lipca 1977 r.) oraz w Przedsiębiorstwie (...) - (...) sp. s o.o. (od dnia 1 czerwca 1996 r. do dnia 31 grudnia 1998 r.).

Przyznając wnioskodawcy emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, Sąd Okręgowy nie naruszył art. 184 i art. 32 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jednakże Sąd Okręgowy błędnie ustalił datę początkową przyznania świadczenia emerytalnego. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. W niniejszej sprawie wnioskodawca ukończył 60 lat w dniu (...), wniosek o emeryturę złożył w dniu 3 kwietnia 2017 r, jednakże dopiero w dniu 5 września 2017 r. (k. 21 akt sprawy) ustnie złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym do budżetu państwa. W świetle art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej warunkiem przyznania emerytury w obniżonym wymiarze wieku jest nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody

budżetu państwa. Spełnienie tego warunku nastąpiło zatem dopiero w dniu 5 września 2017 r. i jest to najwcześniejsza data, od jakiej można było przyznać wnioskodawcy świadczenie. Wprawdzie organ rentowy nie podniósł zarzutu w tym aspekcie, ale sąd odwoławczy jest zobowiązany wziąć z urzędu pod uwagę wadliwe zastosowanie prawa materialnego, bowiem mieściło się to w zakresie zaskarżenia. W tym zakresie przypomnieć wypada, iż w dominującym orzecznictwie przyjmuje się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie obowiązuje zasada orzekania z art. 316 § 1 k.p.c. czyli orzekania według stanu rzecz z chwili zamknięcia rozprawy, a oceny prawidłowości i legalności decyzji dokonuje się według stanu rzeczy z chwili jej wydania (por. np. wyroki SN: z 10.03.1998 r. (II UKN 555/97), OSNAPIUS 1999/5, poz. 181; z 20.05.2004 r. (II UK 395/03), OSNP 2005/3, poz. 43; z 17.07.2008 r. (II UK 348/07), LEX nr 447252; oraz uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów SN z 24.01.2007 r. (III UZP 4/06), OSNP 2007/15–16, poz. 226.). Dopuszczalne są jednak pewne wyjątki, w których możliwym i dopuszczalnym jest uwzględnienie zmiany w stanie faktycznym po dacie wydania decyzji. Sąd Najwyższy dopuszcza uwzględnienie takiej zmiany na zasadzie wyjątku obwarowanego zastrzeżeniem oczywistości spełnienia wszystkich pozostałych przesłanek nabycia danego świadczenia i pewności, że świadczenie to przyznałaby również organ rentowy, gdyby doszło do ponownego zgłoszenia wniosku (por. wyrok SN z 25.01.2005 r. ,I UK 152/04, OSNP 2005/17, poz. 273.). W uzasadnieniu wyroku z 10.03.1998 r. (II UKN 555/97, OSNP 1999/5, poz. 181.) SN, potwierdzając zasadę oceny legalności decyzji według stanu z chwili jej wydania, dopuścił jednocześnie możliwość uwzględnienia nowej okoliczności, która wystąpiła już po wydaniu decyzji, tj. osiągnięcia przez ubezpieczonego wymaganego 5-letniego stażu ubezpieczeniowego. Wskazał przy tym, że przyznanie w takich warunkach świadczenia od daty spełniania ostatniej przesłanki nie jest zastąpieniem przepisem proceduralnym (art. 316 § 1 k.p.c.) materialnej przestanki nabycia prawa. Podkreślił też, że uwzględnienie nowej okoliczności (nabycia stosownego stażu) nie podważa tego, iż odmowa organu rentowego przyznania wnioskodawczyni świadczenia była prawidłowa. Podstawą zmiany decyzji przez sąd nie była jej nieprawidłowość w chwili wydania, lecz spełnienie koniecznych warunków po jej wydaniu (por. w tym zakresie też wyroki SN: z 7.02.2002 r. ,II UKN 13/01, OSNP 2003/22, poz. 549; z 2.08.2007 r. (III UK 25/07, OSNP 2008/19–20, poz. 293., z 12.04.2012 r. ,II UK 235/11, OSNP 2013/7–8, poz. 87; z 11.06.2013 r. ,II UK 381/12, LEX nr 1331296). Powołane tu orzecznictwo pozwala zatem sądowi orzekającemu na uwzględnienie spełniania przesłanki nabycia świadczenia nawet po dacie wydania decyzji – w tym przypadku wnioskodawca dopiero na rozprawie w dniu 5 września 2017 (k. 21) złożył wniosek o przekazanie środków z OFE na dochody budżetu państwa i z tym dniem spełnił ostatnią przesłankę nabycia prawa do emerytury.

W zakresie zatem dotyczącym daty nabycia prawa do emerytury wyrok Sądu Okręgowego wymagał zmiany na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. , a w pozostałym zakresie apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Częściowe uwzględnienie apelacji uzasadnia wzajemne zniesienie kosztów procesu za drugą instancję na podstawie art. 100 k.p.c.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Marek Szymanowski SSO del. Tomasz Madej